

Advies

Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II

Advies

Voorontwerp van Strafwetboek – Boek II

Goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Hoge Raad voor de Justitie
op 19 december 2018

Er bestaat ook een Franse versie van dit advies.
Il existe aussi une version française du présent avis.

U kan dit document raadplegen of downloaden op de website van de Hoge Raad voor de Justitie

Hoge Raad voor de Justitie
IJzerenkruisstraat 67
B-1000 Brussel

Tel. +32 (0)2 535 16 16

www.hri.be

Inhoud

1. ALGEMENE BESCHOUWINGEN	1
1.1. Adviesopdracht van de HRJ	1
1.2. Verzekeren van de samenhang van de hervorming van het strafrecht.....	1
1.3. Nood aan een lange overgangsperiode en accurate overgangsregels	2
1.4. Pleidooi voor een helder en toegankelijk taalgebruik.....	3
1.5. Globaal positieve beoordeling van het voorontwerp van boek II.....	4
2. THEMATISCHE BESCHOUWINGEN	5
2.1. In verband met het voorontwerp van boek I van het Strafwetboek	5
2.1.1. Toevoeging van de gevangenisstraf in niveau 1.....	5
2.1.2. De herhaling	5
2.1.3. Terminologie van het algemeen opzet.....	5
2.1.4. Verzwarende bestanddelen en verzwarende omstandigheden	6
2.2. Over titel 2 van boek II van het Strafwetboek – misdrijven tegen de persoon	6
2.2.1. Doden, foltering, onmenselijke en ontierende behandeling – misdrijven tegen de fysieke integriteit.....	6
2.2.2. Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksueel zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden	8
2.2.3. Schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarige	10
2.3. Over titel III van boek II van het Strafwetboek- Misdrijven tegen de openbare veiligheid – Bendevoorming en criminele organisatie	11
2.3.1. Bendevoorming	11
2.3.2. Criminele organisatie.....	12
2.4. Over titel 5 – Misdrijven tegen het vermogen - misdrijven van economische aard	12
2.4.1. Positieve aspecten van het voorontwerp.....	12
2.4.2. Enkele kritische vragen.....	13
2.4.3. Misdrijven buiten het Strafwetboek	15
2.4.4. Misdrijven in verband met de insolventie van ondernemingen	15
2.5. Over titel 7 van boek II van het Strafwetboek - Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren – Familieverlating en niet-afgifte van een kind.....	16
2.5.1. Familieverlating	16
2.5.2. Het niet afgeven van kinderen door ouders	17
3. BESLUIT	18
4. BIJLAGEN	19
4.1. Enkele algemene taaltips	19
4.2. Enkele ideeën om artikelen te herschrijven door prof. Karl Hendrickx en Florence Cols (vzw Droits quotidiens).....	20

1. Algemene beschouwingen

1.1. Adviesopdracht van de HRJ

De HRJ heeft als opdracht adviezen te verlenen of voorstellen te doen over de algemene werking van de rechterlijke orde en over wetgevende initiatieven die een weerslag daarop hebben. Die adviezen zijn bestemd voor de minister van Justitie en het Parlement.¹

De HRJ voert deze adviesopdracht uit in het licht van zijn missie. Deze bestaat erin “de werking van justitie te optimaliseren ten dienste van de burgers”.²

De burger verwacht een vlot werkend systeem dat efficiënt en effectief is. De HRJ onderzoekt dan ook de impact die het voorontwerp zou kunnen hebben op het vertrouwen van de burger in justitie en de vlotte werking van het gerecht. De HRJ heeft dus niet de ambitie om elk detail van de tekst juridisch uit te pluizen, maar waar nodig zal hij wijzen op mogelijke inconsistenties of suggesties doen om het ontwerp te verbeteren.

1.2. Verzekeren van de samenhang van de hervorming van het strafrecht

Het voorontwerp van strafwetboek – boek II is een onderdeel van de ambitieuze plannen van de minister van Justitie om ons strafrecht in ruime zin volledig te moderniseren. Niet alleen het Strafwetboek zal worden vervangen, maar ook het Wetboek van Strafvordering. Bovendien is er ook een nieuw Wetboek van Strafvordering in de maak.

De HRJ juicht deze globale modernisering van het strafrecht toe.

Gelet op het aantal gelijktijdig lopende projecten maakt de HRJ zich echter zorgen over de coherentie van het geheel. Uiteraard moet ervoor gezorgd worden dat de bepalingen van de verschillende voorontwerpen op technisch vlak compatibel en coherent zijn. Men moet er echter ook over waken dat de verschillende voorontwerpen gebaseerd zijn op dezelfde visie en daar een correcte en samenhangende manier gestalte aan geven.

Wat dat betreft is het eerder zorgwekkend dat twee experts van de Commissie voor de hervorming van het strafrecht op 23 augustus 2018 ontslag namen omdat zij het oneens waren met door de regering doorgevoerde wijzigingen in het voorontwerp van boek I. In een persbericht legden de experts hun ontslag als volgt uit:

“Vervolgens hebben de voorstellen van de Commissie verschillende wijzigingen ondergaan die indruisen tegen de krachtlijnen van het voorontwerp:

- *De herinvoering van de vervangende gevangenisstraf voor de werkstraf, de probatiestraf maar vooral voor de geldboete (wat neerkomt op een gevangenisstraf wegens schulden);*
- *De afschaffing (zonder rechtvaardiging) van de straf van opgelegde behandeling;*
- *De bijzondere herhaling werd ingevoerd per titel wat in feite neerkomt op een regime van herhaling met algemene draagwijdte. Dit gegeven baart de Commissie vooral zorgen, niet alleen omwille van de strafverzwaring maar ook omwille van de toelaatbaarheidsdrempel van de voorwaardelijke invrijheidstelling, daar de Regering deze lijkt te willen optrekken naar een 2/3-drempel voor recidivisten;*

¹ Zie artikel 259bis12 Ger.W.

² http://www.hri.be/sites/default/files/related-documents/mission_statement_full_nl.pdf

- *Ten slotte impliceert de invoering in strafniveau 1 van een gevangenisstraf van een tot zes maanden dat de gevangenisstraf mogelijk wordt voor alle misdrijven zonder enige uitzondering (ook voor deze misdrijven die voorheen enkel strafbaar waren gesteld met een geldboete), en dus ook wanneer er verzachtende omstandigheden worden aangenomen voor een misdrijf van niveau 2 of 3.*

Al deze wijzigingen hypothekeren op fundamentele wijze de uitgangspunten die de Commissieleden in hoedanigheid van expert naar voren hadden geschoven. De gevangenisstraf wordt opnieuw een referentiestraf en haar toepassingsgebied wordt zelfs uitgebreid. Dit heeft tot gevolg dat de andere straffen in een marginale hoek worden gedreven, net zoals dit de dag van vandaag het geval is, aangezien zij als alternatieve straffen t.o.v. de gevangenisstraf worden gepositioneerd. Bovendien krijgt de recidive weer een centrale plaats in het repressieve arsenaal: dit kan niet alleen leiden tot strafverzwaring (hoewel de jurisprudentie van het Grondwettelijk Hof deze verzwaring had geneutraliseerd) maar zal vooral de 2/3-drempel voor de toelaatbaarheid van de voorwaardelijke invrijheidstelling met zich meebrengen.

De kentering in de teksten lijkt de Commissie ook haaks te staan op hetgeen de wetenschappelijke literatuur (waaraan de Commissie in de memorie van toelichting refereert) en de adviezen van talrijke experts (cf. hoorzitting op 6 juni 2018 in de Commissie justitie van de Kamer m.b.t. het nut van de straf) bepleiten.

De Commissie begrijpt uiteraard dat het politieke werk het sluiten van compromissen en het doen van toegevingen vereist, maar in haar expertenrol moet de Commissie haar verantwoordelijkheid opnemen en mag ze geen wijzigingen aanvaarden die de door haar voorgestelde fundamenten van de hervorming in gevaar brengen en die niet in overeenstemming kunnen worden gebracht met de wetenschappelijke literatuur.

De leden van de Commissie kunnen niet anders dan vast te stellen dat ze gefaald zijn in hun missie, aangezien ze er niet in geslaagd zijn de Regering te overtuigen van een reeks uitgangspunten geschraagd door de wetenschappelijke literatuur, in het bijzonder wat de plaats van de gevangenisstraf in het strafrechtelijk bestel en de recidive betreft”.

Om de samenhang van het Strafwetboek te kunnen controleren en te waarborgen, is vereist dat de ontwerpen van Boek I en Boek II van het Strafwetboek samen worden ingediend bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

1.3. Nood aan een lange overgangsperiode en accurate overgangsregels

In zijn advies over het ontwerp van boek I van het Strafwetboek wees de HRJ reeds op de nood aan een lange overgangsperiode en accurate overgangsregels. Deze bekommernis kan hier integraal worden overgenomen:

“De concrete implementatie van de geplande hervorming vereist niet alleen een grondige hertekening van bepaalde gerechtelijke werkprocessen, maar ook overleg met andere actoren zoals de politiediensten en de gemeenschappen (justitiehuisen). Er moet voldoende tijd zijn voor de betrokken instanties, magistraten, advocaten en alle andere actoren op het terrein, om zich aan te passen alvorens het nieuwe strafwetboek in werking treedt. De HRJ ziet niet in hoe deze hervorming effectief kan worden geïmplementeerd zonder een overgangsperiode van minimum twee jaar.

De invoering van nieuwe straffen brengt onvermijdelijk bepaalde complicaties met zich mee. Zo dient men zich de vraag te stellen hoe deze nieuwe straffen moeten worden toegepast op bepaalde misdrijven waarvoor ze op dit moment zijn uitgesloten: probatie, autonome werkstraf,... Zo kan bijvoorbeeld de dader van zedenfeiten op een minderjarige niet worden veroordeeld tot een autonome probatiestraf, terwijl hij wel in aanmerking komt voor een opschorting van de uitspraak met probatie die minder streng is. Deze incoherentie dient te worden rechtgezet. Ook zal het niet makkelijk zijn te bepalen welke de zwaarste straf is. Er zullen met andere woorden duidelijke overgangsregels moeten komen”.

1.4. Pleidooi voor een helder en toegankelijk taalgebruik

Een van de projecten die zijn opgenomen in het Krokusplan van de HRJ (het meerjarenplan 2017-2020) betreft een vergrote aandacht voor een helder en toegankelijk taalgebruik.

Heldere communicatie wordt als volgt gedefinieerd door de International Plain Language Federation :

“Een communicatie is in duidelijke taal als haar formulering, structuur en opmaak zo helder zijn dat het publiek waarvoor ze bestemd is gemakkelijk kan vinden wat het nodig heeft, begrijpen wat ze vindt en die informatie kan gebruiken.”³

Ook bij het wetgevend werk moet meer aandacht gaan naar de formulering en het gebruik van eenvoudige woorden en zinnen. In zijn “project Kruid” over toegankelijke rechtstaal formuleert de HRJ de volgende aanbeveling aan de wetgever:

“Wees bewust van het belang om bij het opstellen van teksten taaldeskundigen in te schakelen die op de hoogte zijn van juridische kwesties. Taaldeskundigen en gespecialiseerde redacteurs kunnen teksten nog vereenvoudigen en ervoor zorgen dat de vertaalde teksten accuraat met elkaar overeenstemmen. Blijf de opstellers van wetteksten stimuleren om aandacht te hebben voor een toegankelijke taal.”⁴

De HRJ is tevreden dat de auteurs van het voorontwerp aandacht hebben gehad voor heldere taal. Het invoeren van een titel bij ieder wetsartikel verbetert de leesbaarheid van het Strafwetboek in grote mate. Ook het modernere en eenvoudigere taalgebruik vallen op.

Toch is de taal en de structuur van de tekst nog voor verbetering vatbaar. Daarop wordt hieronder bij de thematische beschouwingen waar nodig teruggekomen.

De HRJ heeft bepaalde onderdelen van het voorontwerp voorgelegd aan twee taaldeskundigen: prof. Karl Hendrickx, redacteur bij het Rekenhof, en mevrouw Florence Cols, juriste bij de vzw Droits Quotidiens. Als bijlage bij dit advies worden enkele algemene taaltips gevoegd en ideeën om enkele artikelen van het voorontwerp te herschrijven om ze leesbaarder te maken.

De HRJ stelt dan ook voor om het voorontwerp volledig te laten nalezen door taalexperten om de finale tekst nog leesbaarder en begrijpelijker te maken, zonder aan de juridische precisie te raken.

De HRJ herhaalt ook zijn aanbeveling uit het project Kruid om een vast bureau voor de leesbaarheid op te richten.

³“A communication is in plain language if its wording, structure, and design are so clear that the intended audience can easily find what they need, understand what they find, and use that information”: Clarity.org; <https://plainlanguagenetwork.org/plain-language/what-is-plain-language/>

⁴ Project Kruid, p. 19, via http://www.hrj.be/sites/default/files/press_publications/project-kruid_0.pdf

1.5. Globaal positieve beoordeling van het voorontwerp van boek II

De HRJ meent dat de Commissie voor de Hervorming van het Strafrecht een goed werkstuk heeft afgeleverd en dat het voorontwerp van Strafwetboek - boek II een goede basis vormt voor een grondig debat in het Parlement.

De voorgestelde structuur is overzichtelijk en logisch⁵.

Sommige knelpunten in rechtspraak of rechtsleer in verband met bepaalde strafbaarstellingen werden opgelost. Bepaalde overlappingen werden weggewerkt en in onbruik geraakte strafbaarstellingen weggelaten.

De straffen werden omgezet naar de nieuwe niveaus voorzien in het voorontwerp van Boek I. Sommige strafmaten werden aangepast aan de in de praktijk opgelegde straffen (bv. bij systematische correctionalisering) of aan de maatschappelijke evolutie.

Het zou evenwel fout zijn om dit voorontwerp van boek II te beschouwen als een louter technische omzetting waarvoor geen grondig parlementair debat nodig is. In de memorie van toelichting wordt terecht benadrukt dat boek II de strafbaarstellingen bevat met betrekking tot de inbreuken op de meest essentiële waarden en rechtsgoederen van de samenleving. Aangezien deze waarden evolutief zijn, is een grondig debat op zijn plaats, zeker daar waar de strafbaarstelling werd gewijzigd en/of de strafmaat werd aangepast. Het naderen van het einde van de lopende legislatuur mag geen excuus zijn om de bespreking in het parlement van het voorontwerp overhaast te voeren.

In voorkomend geval kan dit werkstuk zeker als basis gebruikt worden voor een bespreking in de volgende legislatuur.

⁵ De HRJ gaat ervan uit dat de nummering van de artikels in het voorontwerp (bv. art. T2 H1-7) een voorlopige nummering is die nog zal worden aangepast. De nummering per titel en per hoofdstuk is niet overzichtelijker of leesbaarder.

2. Thematische beschouwingen

2.1. In verband met het voorontwerp van boek I van het Strafwetboek

2.1.1. Toevoeging van de gevangenisstraf in niveau 1

In de laatste versie van boek 1 werd een gevangenisstraf toegevoegd aan de lijst met de hoofdstraffen van de straf van niveau 1. Het is onlogisch om deze (zware) straf toe te voegen aan het einde van de opsomming (bij nr. 9) terwijl ze vermeld zou moeten worden aan het begin van de lijst (voor het nr. 1) om een samenhang te behouden ten opzichte van de opsomming voor de andere strafniveaus.

2.1.2. De herhaling

De experts van de commissie voor de hervorming van het strafrecht betreurden dat de regering heeft beslist om de bijzondere herhaling (terug) in te voeren per titel in boek II van het Strafwetboek. Op die manier wordt de herhaling eigenlijk bijna gegeneraliseerd. Deze wijziging van visie moet zeker het voorwerp zijn van een parlementair debat.

Los van deze principekwestie zou het invoeren van de bijzonder herhaling per titel en het feit dat ze dus van toepassing zouden zijn tussen misdrijven uit dezelfde titel een probleem kunnen stellen op het vlak van samenhang.

Bijvoorbeeld: Er zou herhaling kunnen zijn tussen een moord gepleegd voor het vergemakkelijken van een diefstal en huisvredebreuk, aangezien beide misdrijven voorkomen in titel 2 – “misdrijven tegen de persoon”. Er dient dan ook een debat te worden gevoerd over het bestaan en de plaats van herhaling in het Strafwetboek, maar ook over de toepassing van de herhaling.

2.1.3. Terminologie van het algemeen opzet

Het schuldbestanddeel wordt op een algemene manier gedefinieerd in artikel 7 van het ontwerp van boek 1 van het Strafwetboek.

Bij sommige misdrijven in het voorontwerp van boek 2 wordt uitdrukkelijk het intentioneel element vermeld. In het Frans wordt gesproken van « délibéré et en connaissance de cause » terwijl in het Nederlands er sprake is van « wetens en willens », waarvan de vertaling « sciemment et volontairement » is. De bewoordingen « sciemment et volontairement » worden tot op vandaag vaak gebruikt, meer bepaald in andere wetten.

In de memorie van toelichting worden meermaals de woorden « sciemment et volontairement » gebruikt en soms zelfs ook in de tekst van het Wetboek zelf. In het ontwerp van boek 1 bepaalt artikel 18 de hoedanigheid van mededader, als zijnde de persoon die « sciemment et volontairement » meewerkt met anderen. In de Nederlandse tekst zijn het nog steeds de woorden « wetens en willens ».

Het gaat om een terminologische kwestie maar uit bezorgdheid voor de leesbaarheid en de samenhang, ook ten opzichte van andere strafwetten, is het best altijd dezelfde woorden te gebruiken voor eenzelfde begrip.

2.1.4. Verzwarende bestanddelen en verzwarende omstandigheden

Zowel in het Nederlands als het Frans is de gelijkenis tussen deze twee termen erg sterk. Dat maakt boek II moeilijk leesbaar voor een niet-jurist.

De HRJ vraagt zich af of het gebruik van twee goed onderscheiden termen niet duidelijker zou zijn. Men kan denken aan “aanvullend strafverhogend bestanddeel” om aan te duiden dat dit element kan leiden tot een hoger strafniveau enerzijds en “bijzondere omstandigheid” als element dat de rechter in overweging neemt binnen hetzelfde strafniveau anderzijds. Uiteraard zijn ook andere voorstellen van benaming denkbaar.

2.2. Over titel 2 van boek II van het Strafwetboek – misdrijven tegen de persoon

2.2.1. Doden, foltering, onmenselijke en ontorende behandeling – misdrijven tegen de fysieke integriteit

2.2.1.1. Definities

Zowel in de voorafgaande titel als in titel 2 zijn de definities over het algemeen helder en leesbaar.

Minder duidelijk is de plaats van bepaalde definities, zowel in de voorafgaande titel als in titel 2. Zo worden de verschillende inbreuken op de fysieke integriteit gedefinieerd in de artikelen VT-1, 15°, 16° en 17° van de voorafgaande titel. Vermoedelijk is hier voor gekozen zodat de definitie ook kan toegepast worden als verzwarende omstandigheid (of verzwarend bestanddeel) bij andere misdrijven. Het gevolg is wel dat in het hoofdstuk 4 “misdrijven tegen de fysieke of psychische integriteit” van titel 2 “misdrijven tegen de persoon” net die fundamentele definitie ontbreekt.

De HRJ vindt de definities van foltering, onmenselijke en ontorende behandeling, en aanzetten tot zelfdoding inhoudelijk duidelijk⁶. Dat neemt niet weg dat de leesbaarheid nog verbeterd kan worden.

2.2.1.2. Leesbaarheid en soms verwarrende structuur

De HRJ stelt vast dat het voorontwerp ook binnen eenzelfde titel dezelfde opsomming van verzwarende bestanddelen herhaalt.

Een voorbeeld hiervan is de “doodslag”. Art. T2H1-3 gaat over de doodslag gepleegd in het kader van een ander misdrijf. Art. T2H1-4 heeft het over de doodslag gepleegd vanuit een discriminerende drijfveer. Art. T2H1-5 behandelt de doodslag gepleegd op een minderjarige of een kwetsbare persoon en art. T2H1-6 spreekt van intrafamiliale doodslag.

Merk op dat er naast het “aanzetten tot zelfdoding” (art. T2H1-13) er ook in een “verzwaaarde aanzetting tot zelfdoding” (art. T2H1-14) wordt voorzien, dat dus verzwarende bestanddelen bevat die leiden tot een hoger strafniveau. Dat artikel wordt dan weer gevolgd door een opsomming van verzwarende omstandigheden in één artikel T2H1-14bis...

⁶ Al kan de leesbaarheid nog verbeterd worden. Zie het voorbeeld van “foltering” in de bijlage.

Gelijkaardige vaststelling in hoofdstuk 2 over “foltering, onmenselijke behandeling en onterende behandeling”. Dat hoofdstuk wordt opgesplitst in verschillende artikelen die eigenlijk dezelfde verzwarende bestanddelen overnemen. Het basismisdrijf “foltering” wordt gevolgd door “foltering met een integriteitsaantasting van de derde graad tot gevolg”, “foltering door een persoon met een openbare functie”, “foltering van een minderjarige of een kwetsbare persoon”, “foltering met de dood tot gevolg”. Dezelfde structuur wordt aangehouden voor de “onmenselijke behandeling” en de “onterende behandeling”.

Mogelijk kunnen deze verzwarende bestanddelen samengebracht worden in één gemeenschappelijke bepaling, zoals de auteurs hebben gedaan voor de verzwarende omstandigheid van “discriminatie” in artikel T2 H2 14bis.

Meer in het algemeen vraagt de HRJ dat de structuur van deze hoofdstukken nog eens grondig wordt nagekeken.

2.2.1.3. Schijnbare incoherenties

2.2.1.3.1. Dezelfde elementen zijn een verzwarende omstandigheid en een verzwarend bestanddeel

De HRJ stelt vast dat eenzelfde element zowel een “verzwarende omstandigheid” als “een verzwarend bestanddeel” kan zijn. Discriminatie is daar een voorbeeld van.

Voor moord is “discriminatie” een verzwarend bestanddeel. Maar voor foltering, onmenselijke en onterende behandeling is “discriminatie” dan weer een verzwarende omstandigheid (T2H2-14bis). En bij de aantasting van de fysieke integriteit is het een verzwarend bestanddeel (T2H4).

Het feit dat het slachtoffer een publieke functie uitoefent, is een verzwarende omstandigheid voor fysieke geweldpleging, maar een verzwarend bestanddeel voor foltering. Maar het is blijkbaar geen verzwarende omstandigheid noch een verzwarend bestanddeel voor doodslag.

Waarom dit de ene keer kan leiden tot een hoger strafniveau, en een andere keer dan niet, is niet altijd duidelijk. Men kan zich de vraag stellen of het niet beter is om eenzelfde element in alle gevallen als verzwarende omstandigheid of verzwarende bestanddeel te beschouwen.

Uiteraard is ook dit aspect een politieke keuze. De HRJ beperkt er zich toe om hier de aandacht van het parlement op te vestigen, zodat hier een ernstig debat over gevoerd kan worden.

2.2.1.3.2. Bepaalde verzwarende bestanddelen en bepaalde verzwarende omstandigheden overlappen elkaar

Art. T2H1-14 gaat over de “verzwaarde aanzetting tot zelfdoding”, en bevat dus verzwarende bestanddelen.

“Aanzetting tot zelfdoding wordt bestraft met een straf van niveau 3 wanneer:

1° de feiten gepleegd zijn op een minderjarige of een kwetsbare persoon;

[...]

3° de dader de partner of een bloedverwant in de rechte opgaande of neerdalende lijn is van het slachtoffer”.

Maar dit artikel wordt gevolgd door artikel T2H1-14bis dat zelf ook nog eens verzwarende omstandigheden opgeeft:

*“Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met:
[...]
2° indien het slachtoffer een minderjarige of kwetsbare persoon is, het dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;
[...].”*

Kortom : wanneer een ouder zijn kind doodt, is het niet duidelijk of men te maken heeft met een verzwarende omstandigheid of een verzwarend bestanddeel.

2.2.1.3.3. Incoherenties op vlak van de straffen

De HRJ moet er op wijzen dat de coherentie soms zoek is in de bestraffing van dezelfde misdrijven die in een andere context zijn gepleegd.

Zo wordt “onvrijwillige doodslag” bestraft met een straf van niveau 2. Onvrijwillige doodslag in het kader van een verkeersongeval wordt echter bestraft met een straf van niveau 3 (Art. T2H1-12. Dodelijk verkeersongeval).

Onvrijwillige fysieke gewelddaden worden bestraft met een straf van niveau 1. Pleegt men hetzelfde misdrijf in het verkeer, dan wordt dit zwaarder bestraft met een straf van niveau 2.

De memorie van toelichting beperkt zich tot de uitleg dat het om een eenvoudig omzetting gaat van de bestaande teksten, terwijl de hierboven vermelde verschillen een grondige reflectie rechtvaardigen.

2.2.2. Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksueel zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden

De HRJ kan zich vinden in de meeste elementen van de voorgestelde hervorming van het zogenaamde seksuele strafrecht. Het gaat meestal om aanpassingen die uitvoering geven aan internationale verplichtingen of aanbevelingen of die in de lijn liggen van recente internationale rechtspraak of gewijzigde maatschappelijke opvattingen. Het is een goede zaak dat men seksueel geweld beschouwt als een schending van iemands integriteit.

De HRJ wijst er op dat de experts een aantal keuzes hebben gemaakt die toch een grondig parlementair debat verdienen.

2.2.2.1. Leeftijd

Het voorontwerp wijzigt de “seksuele meerderjarigheid”. Het gaat om de leeftijd waarop een minderjarige geacht wordt in staat te zijn om in vrije wil toe te stemmen met seksuele handelingen. Dat zou 14 jaar worden in plaats van 16 jaar. Zo geeft het voorontwerp uitvoering aan een voorstel van de Raad van Europa. Kinderen moeten beschermd worden tegen seksueel misbruik, maar het is niet van toepassing op vrijwillige seksuele handelingen. Uit onderzoek blijkt immers dat kinderen jonger dan 16 jaar beginnen te experimenteren, zij handelen bewust en tasten hun seksuele grenzen af.

Is er geen wederzijdse toestemming om seksuele handelingen te stellen, dan is er sprake van misbruik dat strafbaar blijft. Vanaf 16 jaar is er een absolute vrijheid, maar tussen 14 en 16 jaar wordt er een flexibel systeem voorgesteld. Als er een reëel gevaar is dat de toestemming niet uit vrije wil is gegeven, blijft seks strafbaar. Men veronderstelt dat er geen instemming is wanneer er een leeftijdsverschil van meer dan vijf jaar is tussen beide personen. Hetzelfde geldt wanneer de dader zich bevindt in een gezags- en/of vertrouwenspositie ten opzichte van het slachtoffer.

2.2.2.2. Toestemming

De HRJ juicht het toe dat het voorontwerp een betere definitie geeft aan de toestemming.

Het voorontwerp bepaalt in art. T2H3-1:

“Toestemming veronderstelt dat deze uit vrije wil is gegeven. Dit wordt beoordeeld in het licht van de omstandigheden van de zaak. Het gebrek aan verweer van het slachtoffer impliceert niet noodzakelijk toestemming. De toestemming kan worden ingetrokken op elk ogenblik voor of tijdens de seksuele handeling”.

Toestemming kan verbaal of non-verbaal zijn. Belangrijk is het feit dat de toestemming van het slachtoffer niet mag afgeleid worden uit een gebrek (of tekort) aan verweer. Hiermee geeft het voorontwerp uitvoering aan de rechtspraak van het Europees Hof van de Rechten van de Mens. Ook het verdrag van Istanbul legt hier de nadruk op.

Belangrijk is ook dat de toestemming met één handeling niet de toestemming impliceert met enige andere seksuele handeling. De toestemming kan ook op elk ogenblik worden ingetrokken, voor of tijdens de seksuele handeling.

Daarnaast is er een restcategorie van niet-consensuele betrekkingen, met andere woorden: elke seksuele handeling ten opzichte van een persoon die niet instemt. Dit wordt in het voorontwerp omschreven als een aantasting van de seksuele integriteit, bijvoorbeeld het ontbloten van de genitaliën, aanraken van borsten... (de vroegere aanranding van de eerbaarheid). Hierbij is het belangrijk dat het collectieve bewustzijn niet langer een centraal referentiepunt is, maar wel een handeling die een redelijk persoon als seksueel kan bestempelen en dus als aantasting van de seksuele integriteit kan beschouwd worden.

In de definitie van verkrachting wordt verwezen naar de seksuele handeling van welke aard ook en met welk middel ook, gepleegd op een persoon of met behulp van een persoon die er niet mee instemt. Nieuw is dat het genderneutraal is: het kan immers ook een vrouw zijn die een man verplicht haar te penetreren.

2.2.2.3. Bewijsmoeilijkheden

In de HRJ werd op 19 oktober 2018 een rondetafelgesprek gehouden met verschillende specialisten over de aanpak van seksueel geweld. Hieruit bleek nog maar eens hoe moeilijk het is om het bewijs te leveren van het ontbreken van toestemming van het slachtoffer. Men stelt vast dat vele slachtoffers zich in de steek gelaten voelen door het dadergericht strafrecht. België werd op 2 mei 2017 terecht gewezen door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens omdat een klacht van een persoon die zich slachtoffer verklaarde van seksueel geweld niet voldoende werd onderzocht. Het vermoeden van onschuld is een essentieel beginsel van de rechtsstaat. Dat belet niet dat klachten van burgers die zich slachtoffer verklaren ernstig moeten worden onderzocht. Daar zijn middelen voor nodig. Ook het parlement moet dit debat durven voeren.

2.2.2.4. Definitie van “incest”

Seksuele handelingen van een ouder op zijn of haar kind worden vanzelfsprekend strafbaar gesteld in hoofdstuk 3.

Op 16 november 2018 hield de FOD Justitie een dialoog waarbij gerechtelijke en andere professionals konden luisteren naar getuigenissen en vragen van slachtoffers van seksueel geweld in de sport en slachtoffers van incest.

Een van de duidelijke vragen van een aanwezige vereniging van incestslachtoffers was om expliciet de term “incest” in de strafwet op te nemen, zoals bijvoorbeeld in Frankrijk.

De HRJ geeft deze bekommernis mee aan het parlement, zodat hierover een debat gevoerd kan worden.

2.2.3. Schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarige

Het ontworpen artikel T2H9-14 gaat over de “schending van de persoonlijke levenssfeer van de minderjarigen”. Dit is een overname van het huidige artikel 433bis Sw., maar met een lichtjes herziene terminologie om rekening te houden met het gegeven dat het jeugdrecht quasi-volledig gemeenschapsmaterie is geworden. De auteurs van het voorontwerp voorzien voor dit misdrijf in een strafmaat van categorie 2.

De regeling komt neer op een quasi-totaal publicatieverbod voor media om teksten, tekeningen, foto's of beelden te verspreiden waaruit de identiteit kan blijken van een minderjarige die onder toezicht staat van de jeugdrechter. De HRJ stelt dit principe niet in vraag, maar moet toch wijzen op enkele problemen die zijn gerezen in de praktijk.

De huidige regeling probeert een evenwicht te vinden tussen de privacy van de minderjarige en de openbaarheid van de rechtspraak, twee uiterst belangrijke principes. Maar is het niet tegenstrijdig om te verbieden dat iemand verslag zou uitbrengen over de debatten voor de jeugdrechtbank, maar tegelijk toe te laten dat over de rechterlijke uitspraak én de motivering (die idealiter alle elementen bevat die in de debatten aan bod zijn gekomen) wel mag bericht worden mits anonimisering?

Bovendien staat het absolute verbod op gespannen voet met het recht op participatie van deze minderjarigen aan debatten in de media, die soms zelf aandringen om hun verhaal kwijt te kunnen op de manier die zij zelf willen. Het verbod kan in sommige gevallen leiden tot bijkomende stigmatisering, bijvoorbeeld doordat jongeren die in “de media” wensen te getuigen over hun ervaringen onherkenbaar (moeten) worden gemaakt met blurtechnieken en een vervormde stem.

Daarnaast is het enigszins bijzonder dat enkel jongeren onder toezicht van de jeugdrechtbank bescherming genieten, terwijl de privacy even goed een waardevol goed is voor jongeren die op “vrijwillige” basis door de jeugdhulpverlening worden opgevolgd.

De vraag is ook of het absolute verbod door de opkomst van sociale media niet aan herziening toe is. Jongeren hebben de klassieke media niet meer nodig om hun verhaal te doen.

De HRJ sluit zich aan bij de genuanceerde visie die het (Vlaamse) Kinderrechtencommissariaat heeft ontwikkeld in 2014, na consult van verschillende experts. Het publicatieverbod wordt algemeen als te absoluut ervaren. Zou het niet beter aan de rechter zelf overgelaten worden om in te schatten of en

in welke mate media verslag zouden mogen uitbrengen in een welbepaalde, delicate zaak? Is het niet te overwegen om de jeugdrechter/jeugdrechtbank de mogelijkheid te geven om het principiële publicatieverbod op te heffen? De vragen zijn volgens de HRJ voer voor het parlementaire debat.

2.3. Over titel III van boek II van het Strafwetboek- Misdrijven tegen de openbare veiligheid – Bendevoorming en criminele organisatie

2.3.1. Bendevoorming

De belangrijkste aanpassing voor het misdrijf bendevoorming bestaat erin dat het voorontwerp wil afwijken van de rechtspraak van het Hof van Cassatie dat om van een bende te spreken er in bepaalde gevallen reeds sprake kan zijn van een bende wanneer er twee personen bij betrokken zijn. Men wenst de ondergrens op drie personen te leggen.

Ergens is het wel begrijpelijk dat men de grens op drie leden legt maar dit zal natuurlijk de bewijslast verzwaren voor het openbaar ministerie. De vraag is of een status quo niet beter zou zijn. An sich heeft dit geen invloed op de mogelijkheid tot tap aangezien de wet van 25 december 2016⁷ ook een telefoontap heeft mogelijk maakt voor gewone drugfeiten (zonder bendevoorming). Misschien moet men ook overwegen om ook het misdrijf bendevoorming op te nemen in de telefoontaplijst. Dit is nu nog niet het geval.

Hoewel men daar met geen woord over rept in de memorie heeft men bij de bendevoorming de definitie grondig aangepast.

Op dit moment bepaalt de wet dat de bende moet betrekking hebben op wanbedrijven of misdaden. Volgens de nieuwe tekst is de strafmaat voor deelname aan bendevoorming een straf van niveau 3 (een gevangenisstraf van meer dan drie jaar tot ten hoogste vijf jaar) als men misdrijven wil plegen van niveau 5 of hoger (een gevangenisstraf van meer dan tien jaar tot ten hoogste vijftien jaar). De strafmaat voor deelname aan bendevoorming is een straf van niveau 2 (zie hierna) als men misdrijven wil plegen van niveau 4 of lager (een gevangenisstraf van meer dan vijf jaar tot ten hoogste tien jaar).

Bendevoorming zal dus mogelijk zijn voor alle misdrijven opgenomen in het strafwetboek en bijzondere wetten terwijl vroeger bendevoorming niet mogelijk was voor overtredingen.

De gewone deelname aan bendevoorming wordt in het voorontwerp bestraft met een straf van niveau 2 of niveau 3. Wanneer het openbaar ministerie feiten kan bewijzen die de bende effectief heeft gepleegd, leidt dit ertoe dat de strafmaat voor bendevoorming lager is dan die van het basismisdrijf. Men kan zich de vraag stellen of de strafmaat voor bendevoorming, wanneer een basismisdrijf van de bende kan bewezen worden, niet minstens een niveau hoger zou moeten zijn dan dat van het basismisdrijf. Dan zou de bendevoorming een echte verzwarende omstandigheid zijn waar de rechter moet mee rekening houden.

⁷ Wet houdende diverse wijzigingen van het Wetboek van strafvordering en het Strafwetboek, met het oog op de verbetering van de bijzondere opsporingsmethoden en bepaalde onderzoeksmethoden met betrekking tot internet en elektronische en telecommunicatie en tot oprichting van een gegevensbank stemafdrukken

2.3.2. Criminele organisatie

Wat betreft de criminele organisatie herneemt men volgens de memorie de huidige regelgeving mits enkele kleine aanpassingen. Die bewering blijkt niet helemaal juist.

Volgens de huidige definitie kan men maar van een criminele organisatie spreken wanneer die het oogmerk heeft om misdrijven te plegen waar er minstens drie jaar gevangenisstraf op staat.

Het nieuw artikel spreekt over strafbare feiten waarop een straf van minstens niveau 2 staat. De hoofdstraf van niveau 2 bestaat uit een van de volgende straffen:

- 1°de gevangenisstraf van een jaar tot ten hoogste drie jaar;
- 2°de straf onder elektronisch toezicht van een maand tot ten hoogste een jaar;
- 3°de werkstraf van meer dan honderdtwintig uur tot ten hoogste driehonderd uur;
- 4°de probatiestr af van meer dan twaalf maanden tot ten hoogste twee jaar;
- 5°de veroordeling bij schuldigverklaring.

Het gaat hier dus om een gevoelige uitbreiding van het toepassingsgebied van het misdrijf criminele organisatie.

Waar men niet aan raakt, is de strafmaat van criminele organisatie. De gewone deelname aan een criminele organisatie wordt bestraft met een straf van niveau 2. Wanneer men feiten kan bewijzen die de criminele organisatie effectief heeft gepleegd, leidt dit ertoe dat de strafmaat voor criminele organisatie lager is dan die van het basismisdrijf. Men kan zich de vraag stellen of de strafmaat voor criminele organisatie, wanneer een basismisdrijf van de organisatie kan bewezen worden, niet minstens een niveau hoger zou moeten zijn dat van het basismisdrijf. Dan zou het misdrijf criminele organisatie een echte verzwarende omstandigheid zijn waar de rechter moet mee rekening houden.

2.4. Over titel 5 – Misdrijven tegen het vermogen - misdrijven van economische aard

2.4.1. Positieve aspecten van het voorontwerp

De HRJ stelt vast dat meerdere strafbaarstellingen werden herschreven, soms gedeeltelijk, waarbij ingespeeld wordt op de nagestreefde principes van precisie, coherentie en eenvoud.

Positief is de herschrijving van het misdrijf “misbruik van vertrouwen”. Het voorontwerp voorziet in een generieke definitie van het voorwerp van het misdrijf: « een roerend goed met een economische waarde ». De huidige beperkende opsomming (« goederen, gelden, koopwaren, biljetten, kwijtingen, geschriften van om het even welke aard die een verbintenis of een schuldbevrijding inhouden of teweegbrengen ») wordt dus verlaten.

Ook het misdrijf “oplichting” is verbeterd. Het doel dat wordt nagestreefd door het gebruik van bedrieglijke middelen werd vereenvoudigd. Op dit moment is dat het misbruik van het vertrouwen van een andere persoon.

Het misdrijf “witwassen” is in het voorontwerp eenvoudiger herschreven. Begrippen worden gegroepeerd en de strafbare feiten worden beter leesbaar toegelicht.

2.4.2. Enkele kritische vragen

Voor talrijke misdrijven van economische aard of inzake fraude kan worden vastgesteld dat de soorten misdrijven en de straftoemeting soms aanzienlijk verschillen van wat er in het huidige Strafwetboek staat. In meerdere gevallen zouden de straffen die het voorontwerp voorstelt niet echt gepast kunnen zijn voor financiële of economische misdrijven.

Zo wordt meermaals vermeld in de memorie van toelichting dat het misdrijf bestraft wordt met een bepaald niveau « in overeenstemming met de huidige strafmaat». Deze overeenstemming wordt echter over het algemeen enkel toegepast in verhouding tot gevangenisstraf zoals die nu bestaat en niet tot de geldboete bijvoorbeeld.

In het Strafwetboek is momenteel bepaald dat voor meerdere inbreuken de sanctie bestaat uit een gevangenisstraf “en/of” een geldboete. Op dit moment heeft de rechtbank inderdaad niet de mogelijkheid om bijkomende straffen op te leggen zoals de geldstraf bepaald in functie van de verwachte of verkregen winst uit het misdrijf. De rechtbank beschikt vandaag echter wel over de mogelijkheid om géén gevangenisstraf op te leggen en slechts een geldstraf op te leggen als hoofdstraf. Die geldstraf kan behoorlijk hoog zijn.

De geldboete onderscheidt zich van de andere vermogensstraffen doordat ze niet wordt bepaald door precieze vermogensvoordelen of een verwachte of verkregen winst die niet noodzakelijkerwijs zal worden aangetoond.

Volgende voorbeelden illustreren het verschil in strafmaat tussen wat nu mogelijk is en wat het voorontwerp vooropstelt voor natuurlijke personen

- *De private omkoping* : (artikelen 504bis en volgende van het huidige Strafwetboek)

Momenteel wordt de private omkoping bestraft met een gevangenisstraf van zes maanden tot twee jaar en/of een boete van 100 tot 10 000 EUR (te verhogen met opdecimen)⁸.

Indien de omstandigheid van de “omkopingsafspraken” vaststaat, wordt de omkoping bestraft met een gevangenisstraf van zes maanden tot drie jaar en/of een boete van 100 tot 50 000 EUR.

Het voorontwerp van boek 2 van het Strafwetboek bepaalt dat de private omkoping gestraft wordt met een hoofdstraf van niveau 2. Voor natuurlijke personen zijn dat de volgende straffen :

- 1° gevangenisstraf van één jaar tot maximum drie jaar
- 2° elektronisch toezicht met een duur van één maand tot maximum één jaar
- 3° werkstraf van meer dan 120 uur tot maximum 300 uur
- 4° probatie van meer dan twaalf maanden tot maximum twee jaar
- 5° veroordeling door schuldigverklaring.

De bijkomende boete mogelijk voor het niveau 2 bedraagt 200 EUR tot 5000 EUR. (Volgens de memorie van toelichting zijn de opdecimen hierbij inbegrepen voor de misdrijven uit het Strafwetboek).

⁸ De in het huidige Strafwetboek vermelde geldboetes moeten nog worden verhoogd met de “opdecimen”, wat op dit moment neerkomt op een vermenigvuldiging met 8.

Het voorontwerp perkt de vork van de boete heel sterk in. Daarenboven zal de rechtbank niet meer een geldstraf kunnen opleggen als hoofdstraf. Nochtans kan men zich afvragen of voor deze misdrijven een hoofdstraf van niveau 2 altijd het meest gepast is.

Het zou voor de rechter mogelijk moeten blijven om alleen een geldstraf op te leggen als hoofdstraf, met uitsluiting van de andere hoofdstraffen van niveau 2 en zonder dat hij beroep moet doen op verzachtende omstandigheden (misschien onbestaande of artificiële) om naar een straf van een lager niveau af te zakken. In dit geval moet de vork van de hoofdboete voldoende breed zijn om alle gevallen te dekken, met dien verstande dat andere bijkomende vermogensstraffen behouden zouden blijven.

Onafhankelijk van de kwestie van de straf, heeft de HRJ vragen bij het verdwijnen van de verzwarende omstandigheid verbonden met de afspraak tot corruptie. Deze afspraken zijn zoals de memorie van toelichting vermeld inderdaad moeilijk aan te tonen. Toch stelt zich de vraag of het niet maatschappelijk verantwoord zou zijn om het bestaan van een afspraak tot corruptie zwaarder te bestraffen.

- *De eenvoudige bankbreuk :*

Op basis van het huidige artikel 489bis van het Strafwetboek wordt de onderneming bedoeld in het artikel I.1, lid 1, 1° van het Wetboek van economisch recht of de wettelijke of feitelijke bestuurder van een onderneming of een rechtspersoon in staat van faillissement die, (3°), met het oogmerk de faillietverklaring uit te stellen, een schuldeiser ten nadele van de boedel heeft betaald of bevoordeeld, gestraft met een gevangenisstraf van één maand tot twee jaar en/of een geldboete van 100 EUR tot 500 000 EUR (te verhogen met opdecimen).

Het voorontwerp voorziet in een straf van niveau 1, waarin als hoofdstraf meer bepaald een gevangenisstraf van één maand tot zes maanden is voorzien of een boete van 200 tot 20000 EUR (opdecimen inbegrepen).

De mogelijkheden waarover de rechtbank beschikt, lijken bijgevolg beperkt. Dit lijkt strijdig met het oorspronkelijke principe vooropgesteld door de auteurs van het voorontwerp. In de toelichting bij het voorontwerp van boek 1 stelden zij dat het Strafwetboek in een reeks straffen moest voorzien die ruim gediversifieerd waren en de gewenste flexibiliteit moesten bieden voor « een doeltreffende straf ».

- *De bedrieglijke bankbreuk (artikel 489ter van het huidig Strafwetboek)*

Dit misdrijf omvat volgens het voorontwerp de strafbaarstelling van (1°) het verduisteren of verbergen van een gedeelte van de activa door een onderneming of door een wettelijke of feitelijke bestuurder van een onderneming of een rechtspersoon in staat van faillissement.

Momenteel wordt het misdrijf bestraft met een gevangenisstraf van één maand tot vijf jaar en een boete van 100 EUR tot 500 000 EUR (te verhogen met opdecimen).

Volgens het voorontwerp zal het misdrijf worden bestraft met een sanctie van niveau 2. De bijkomende geldstraf bedraagt maar 200 EUR tot 5 000 EUR (opdecimen inbegrepen).

- *Het organiseren van bedrieglijk onvermogen (artikel 490bis van het huidige Strafwetboek)*

Momenteel wordt deze inbreuk bestraft met een gevangenisstraf één maand tot twee jaar en/of een boete van 100 EUR tot 500 000 EUR (te verhogen met opdecimen).

Het voorontwerp voorziet in een straf van niveau 1, waarin als hoofdstraf meer bepaald een gevangenisstraf van één maand tot zes maanden of een boete van 200 tot 20 000 EUR (opdecimen inbegrepen) is voorzien.

Opnieuw lijken de mogelijkheden voor de rechtbank beperkt. Dit vergemakkelijkt het bepalen van een adequate straf niet.

2.4.3. Misdrijven buiten het Strafwetboek

De voorgaande vaststellingen en opmerkingen gaan ook op voor de strafwetten buiten het Strafwetboek.

Die wetten bevatten voor bepaalde misdrijven straffen die weinig coherent of buiten verhouding kunnen lijken in verhouding tot bepaalde straffen opgenomen in het voorontwerp van boek 2 van het Strafwetboek. Dit zou jammer zijn.

Het misdrijf van namaking van auteursrechten is een voorbeeld van een strafbepaling buiten het Strafwetboek. Momenteel staat het misdrijf in het artikel XI.293 van het Wetboek van economisch recht. Het wordt volgens dit wetboek bestraft met een straf van niveau 6, hetzij een boete van 500 tot 100 000 EUR (te verhogen met opdecimen) en/of een gevangenisstraf van één jaar tot vijf jaar (artikel XV.70).

We denken ook aan andere misdrijven vermeld in het Wetboek van economisch recht, in het Wetboek van sociaal strafrecht, in het Wetboek op de inkomstenbelastingen (dat misdrijven bevat die worden bestraft met boetes gaande tot 500 000 EUR (te verhogen met opdecimen), in de bepalingen eigen aan de douane en accijnzen, enz.

2.4.4. Misdrijven in verband met de insolventie van ondernemingen

Met betrekking tot de misdrijven in verband met de insolventie van de ondernemingen vestigt de HRJ er de aandacht op dat, sinds het opstellen van het voorontwerp van boek 2 van het Strafwetboek, er onder meer nieuwe wijzigingen aangebracht werden aan het Wetboek van economisch recht. Dit was bijvoorbeeld het geval ingevolge de wet van 15 april 2018 houdende hervorming van het ondernemingsrecht.

Men moet bijgevolg nagaan of de inhoud van de strafbepalingen die te maken hebben met de insolventie van de ondernemingen, overeenstemt met de wijzigingen die sindsdien aangebracht werden in andere wetten.

2.5. Over titel 7 van boek II van het Strafwetboek - Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren – Familieverlating en niet-afgifte van een kind

2.5.1. Familieverlating

Artikel T7H5-30 bestraft het misdrijf dat vroeger werd omschreven als familieverlating met de lichtste strafcategorie, niveau 1.

Artikel 37 van de laatste versie van het ontwerp van boek 1 bepaalt dat een straf van niveau 1 bestaat uit een van de volgende straffen:

- een geldboete van 200 euro tot ten hoogste 20 000 euro,
- een werkstraf van 20 tot 120 uur,
- een probatiestraf van 6 tot 12 maanden, een verbeurdverklaring,
- een geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel,
- uitsluiting van het recht om in te schrijven voor overheidsopdrachten of om concessies te verkrijgen en dit gedurende 1 tot 10 jaar,
- een veroordeling bij schuldigverklaring, een elektronisch toezicht van 1 tot 6 maand,
- en een gevangenisstraf van 1 tot 6 maand.

Ook al is de HRJ principieel voorstander van verzoenings- en bemiddelingsprocedures in het algemeen, toch vindt de HRJ de voorgestelde afschaffing van de facultatieve, voorafgaande afzonderlijke verzoeningsprocedure in dergelijke strafzaken positief. De auteurs van het voorontwerp menen dat, mocht het parlement opteren voor het behoud van deze procedure, het beter de familierechtbank zou zijn die een poging tot verzoening zou ondernemen. De HRJ wijst erop dat nu al vele onderhoudsplichtigen zich wenden tot de familierechtbank om te trachten de vastgestelde onderhoudsbijdragen te doen wijzigen wanneer een dagvaarding voor familieverlating dreigt. Een afzonderlijke verzoeningsprocedure lijkt dan ook geen of onvoldoende meerwaarde te hebben.

De auteurs van het voorontwerp hernemen het laatste lid van artikel 391bis Sw. niet meer. Daardoor zou de rechter geen verval van het recht tot sturen meer kunnen opleggen. Deze mogelijkheid is nochtans nog niet zo lang geleden ingevoerd. Het is correct dat deze bijkomende straf vóór en na de invoering ervan controversieel was. De auteurs van het ontwerp menen dat het instrument “verval van het recht tot sturen” niet mag afgewend worden van het eigenlijke doel en dat categorie 1 voldoende mogelijkheden biedt om gepast en proportioneel te straffen.

De HRJ benadrukt dat de rechter best een zo ruim mogelijke waaier aan straffen moet kunnen opleggen om een reactie op maat te kunnen uitwerken, rekening houdend met alle omstandigheden. Die reactie moet ook effectief zijn, in die zin dat het doel van de strafbaarstelling bereikt moet (kunnen) worden: de veroordeelde vervult daadwerkelijk zijn alimentatieplicht (die werd vastgesteld door een rechter).

De HRJ stelt zich de vraag of het niet beter is om eerst te evalueren of de mogelijkheid van de rechter om een verval tot sturen op te leggen bij familieverlating gebruikt wordt en of dit een effectief middel blijkt, alvorens deze mogelijkheid nu al af te schaffen.

2.5.2. Het niet afgeven van kinderen door ouders

Artikel T7H5-33 bestraft het niet-afgeven van kinderen door ouders met een straf van niveau 2. Het gaat –samengevat- om het niet-naleven van beslissingen van jeugdrechters in de context van de jeugdhulpverlening of jeugdbescherming . Ook het niet naleven van beslissingen omtrent het verblijfsrecht van kinderen door de familierechtbank of vervat in echtscheidingsovereenkomsten worden gevisieerd.

De HRJ stelt zich de vraag of het ontwerp niet verbeterd kan worden.

Vooreerst lijken met de huidige tekst enkel ouders zich strafbaar te kunnen maken aan dit misdrijf. Dat is niet onlogisch, nu de ouders de enige burgerlijk aansprakelijken zijn voor hun kinderen. Maar misschien moet aandacht geschonken worden aan de huidige samenlevingsvormen met meerdere “opvoedende figuren”, die ruimer gaan dan de (ene) vader en de (ene) moeder. Het is immers zeer goed mogelijk dat kinderen niet opgroeien bij “de vader of moeder”, en dat het anderen zijn die beslissingen van de jeugdrechter dwarsbomen.

Ook de terminologie (van het ontworpen artikel T7H5-33,1°) “zich onttrekken of pogen te onttrekken aan de rechtsvervolgning die tegen dit kind is ingesteld” kan wellicht aangepast worden. Men kan overwegen om te schrijven dat de niet-professionele personen die in de praktijk instaan voor de opvoeding van het kind wetens en willens een beslissing van de jeugdrechter of de jeugdrechtbank naast zich neer leggen of de uitvoering ervan verhinderen of helpen te verhinderen, worden bestraft.

Het toepassingsgebied wordt zo wel verruimd, maar het zou de effectiviteit van het optreden van de jeugdrechter/jeugdrechtbank kunnen verhogen. Het komt immers voor dat gedwongen maar noodzakelijke hulpverlening geen kans krijgt doordat opvoedingsfiguren ongerechtvaardigd tegen werken. Als ultimum remedium kan een strafbaarstelling deblokkerend werken en meer ingrijpende vormen van hulpverlening (zoals een uithuisplaatsing) vermijden.

3. Besluit

De HRJ juicht het toe dat het strafwetboek wordt gemoderniseerd.

De HRJ meent dat de Commissie voor de Hervorming van het Strafrecht een goed werkstuk heeft afgeleverd en dat het voorontwerp van Strafwetboek - boek II een goede basis vormt voor een grondig debat in het Parlement.

Dat debat zal moeten plaats vinden in het licht van de fundamentele keuzes die de Commissie voor de Hervorming van het Strafrecht nam over de plaats van de gevangenisstraf in het strafrechtelijk systeem en over de herhaling. Om te vermijden dat de besprekingen in het parlement over het voorontwerp overhaast zouden gebeuren, is het wenselijk dat die besprekingen worden voortgezet onder de volgende legislatuur.

De HRJ wijst in dit advies echter nu reeds op enkele punten die de auteurs van het voorontwerp en het parlement best mee in overweging nemen.

Bijlagen:

- Enkele algemene taaltips
- Enkele ideeën om artikelen te herschrijven

4. Bijlagen

4.1. Enkele algemene taaltips

- Houd het onderwerp, het werkwoord en het voorwerp samen. Zet de secundaire bepalingen (plaats, tijd, omstandigheden, enz.) achteraan. Zet ze niet tussen het onderwerp en het werkwoord, noch tussen het werkwoord en het hoofdvoorwerp (dikwijls het lijdend voorwerp).
- Begin de zin met de belangrijkste informatie. Zet details achteraan, zoals “onverminderd andere wettelijke bepalingen”, “met uitzondering van...” of “in de gevallen bedoeld ...”.
- Laat werkwoorden werken. Vermijd abstracte zelfstandige naamwoorden. Bijvoorbeeld niet “bij de keuze van de straf, kan de rechter...” maar “Om de straf te kiezen, kan de rechter...”.
- Vermijd te lange zinnen.
- Zet lange opsommingen onder elkaar en gebruik opsommingstekens of cijfers.
- Blijf hetzelfde woord gebruiken voor hetzelfde begrip.
- Herhaal het voornaamwoord of zelfstandig naamwoord in plaats van “deze” of “deze laatste” te gebruiken. Zo vermijdt men verwarring omdat men niet altijd weet waarop “deze laatste” slaat.
- Vervang waar mogelijk te juridische, technische of archaïsche woorden, voor zover dit geen afbreuk doet aan de betekenis en coherentie van het strafrecht.
- Gebruik heldere formuleringen die iedereen op dezelfde wijze begrijpt. Bijvoorbeeld: “onverminderd andere wettelijke bepalingen”.

4.2. Enkele ideeën om artikelen te herschrijven door prof. Karl Hendrickx en Florence Cols (vzw Droits quotidiens)

Hoofdstuk 2 – Boek 2 van het Strafwetboek

Art. VT-1. Algemene definities

...

5° persoon met een openbare functie :

een persoon die op basis van een wet, decreet of ordonnantie, een besluit of een rechterlijke beslissing de opdracht heeft om de openbare orde te handhaven, de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan te controleren of af te dwingen, dan wel belast is met een opdracht die bestaat uit de uitoefening van een openbare dienst of opdracht waarbij zijn handelingen zijn bepaald en gereguleerd door een wet, decreet, ordonnantie, besluit of rechterlijke beslissing;

als de definitie van “wet” (art. VT-1,25°) in het begin van de reeks staat, hoeft “decreet of ordonnantie” niet telkens herhaald te worden.

Zie in het advies zelf de opmerking over de term “verzwarende omstandigheden”

1. een persoon die op basis van een wet, besluit of een rechterlijke beslissing :
 - de openbare orde moet handhaven, of
 - de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan moet controleren, of
 - de naleving van bepaalde normen of beslissingen van een overheidsorgaan moet afdwingen;
2. een persoon die een openbare dienst of opdracht uitoefent waarbij zijn handelingen zijn gereguleerd door een wet, besluit of rechterlijke beslissing.

nummers en opsommingstekens verhogen de leesbaarheid

5° Titel 2. Misdrijven tegen de persoon

Afdeling 2. Doden door een ernstig gebrek aan voorzorg of voorzichtigheid

Art. T2H1-14bis. Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf omschreven in deze afdeling houdt de rechter in het bijzonder rekening met:

- 1° het feit dat de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;
- 2° indien het slachtoffer een minderjarige of kwetsbare persoon is, het dat de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wel in de zijlijn tot de derde graad, is van het slachtoffer, dat hij gezag heeft over het

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor een misdrijf uit deze afdeling houdt de rechter er in het bijzonder rekening mee dat :

- 1° de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer;
- 2° de dader nu en dan of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;
- 3° het slachtoffer een persoon met een maatschappelijke functie is, naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

Is die “bijzonderheid” eigenlijk niet overbodig?

slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;

3° het feit dat het misdrijf werd gepleegd op een persoon met een maatschappelijke functie, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie;

4° het feit dat het misdrijf werd gepleegd op een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd, indien het misdrijf is gepleegd naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Door “dader” te herhalen, houden we het genderneutraal (in het Nederlands)...

4° het slachtoffer een scheidsrechter of seingever bij een sportwedstrijd is, naar aanleiding van de uitoefening van deze functie.

Als het slachtoffer een minderjarige of kwetsbare persoon is, houdt de rechter ermee rekening dat:

- de dader de vader, de moeder of een andere bloed- of aanverwant in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer, of
- de dader gezag heeft over het slachtoffer, of
- de dader het slachtoffer onder zijn bewaring heeft of nu en dan of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont.

Hoofdstuk 2. Foltering, onmenselijke behandeling en ontorende behandeling

Art. T2H2-1. Foltering

Foltering is elke gedraging waarmee wetens en willens hevige pijn of ernstig en vreselijk lichamelijk of geestelijk lijden wordt veroorzaakt bij een persoon, onder meer om van hem of van derden inlichtingen te verkrijgen of bekentenissen af te dwingen of om hem derden te straffen, of om druk op hem of op derden uit te oefenen, of hem of derden te intimideren, dan wel om eender welke reden van discriminatoire aard.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Foltering is elke gedraging waarmee wetens en willens hevige pijn of ernstig en vreselijk lichamelijk of geestelijk lijden wordt veroorzaakt bij een persoon, onder meer om:

- van hem of van derden inlichtingen te verkrijgen of bekentenissen af te dwingen, of
- hem of derden te straffen, of
- druk op hem of op derden uit te oefenen, of
- hem of derden te intimideren, of
- hem of derden te discrimineren .

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 4.

Hoofdstuk 3 – Misdrijven tegen de seksuele integriteit, het seksueel zelfbeschikkingsrecht en de goede zeden

Art. T2H3-7 Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd onder bedreiging van een wapen of op een wapen gelijkend voorwerp of na toediening van weerloos makende stoffen

Niet-consensuele seksuele handelingen gepleegd onder bedreiging van een wapen of op een wapen gelijkend voorwerp of na toediening van weerloos makende stoffen worden als volgt bestraft:

- 1° aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5;
- 2° verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Schrap wat overbodig is.

Art. T2H3-14 Verzwarende omstandigheden

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor feiten die niet-consensuele seksuele handelingen uitmaken houdt de rechter in het bijzonder rekening met het feit dat:

- 1° de dader een bloedverwant in de zijlijn tot de derde graad is van het slachtoffer, dan wel een aanverwant in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad, dat hij gezag heeft over het slachtoffer, hem onder zijn bewaring heeft of occasioneel of gewoonlijk met het slachtoffer samenwoont;
- 2° het misdrijf werd gepleegd door een persoon met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie;
- 3° het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van tien jaar;
- 4° het misdrijf werd gepleegd op een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar en is voorafgegaan door een benadering van deze minderjarige vanwege de dader met het oogmerk op een later tijdstip de in deze afdeling bepaalde feiten te plegen.

Art. T2H3-7 Seksuele handelingen zonder toestemming gepleegd onder bedreiging van een wapen of van een voorwerp dat gelijk op een wapen of na toediening van weerloos makende stoffen

Seksuele handelingen zonder toestemming gepleegd onder bedreiging van een wapen of van een voorwerp dat gelijk op een wapen of na toediening van weerloos makende stoffen worden als volgt bestraft:

- 1° Aantasting van de seksuele integriteit wordt bestraft met een straf van niveau 5.
- 2° Verkrachting wordt bestraft met een straf van niveau 5.

Gebruik
dagelijkse taal.

Bij de keuze van de straf of de maatregel en de zwaarte ervan voor seksuele handelingen zonder toestemming houdt de rechter er in het bijzonder rekening mee dat:

- 1° de dader een bloedverwant is in de zijlijn tot de derde graad, een aanverwant is in de rechte lijn of in de zijlijn tot de derde graad;
- 2° de dader gezag heeft over het slachtoffer;
- 3° de dader het slachtoffer onder zijn bewaring heeft of er nu en dan of gewoonlijk mee samenwoont;
- 4° de dader een persoon is met een openbare functie, in het kader van de uitoefening van deze functie;
- 5° het slachtoffer jonger is dan tien jaar;
- 6° het slachtoffer jonger is dan zestien jaar en de dader het slachtoffer vooraf heeft benaderd met de bedoeling op een later tijdstip seksuele handelingen zonder toestemming te stellen.

*Onderafdeling 1 – Het benaderen van
minderjarigen voor seksuele doeleinden*

*Onderafdeling 1 – Benaderen van
minderjarigen voor seksuele doeleinden*

Art. T2H3-15 – *Het benaderen van minderjarigen voor seksuele doeleinden*

Het benaderen van minderjarigen voor seksuele doeleinden is het met het oogmerk om een misdrijf te plegen bepaald in dit hoofdstuk met welk middel ook aan een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar een voorstel tot ontmoeting doen voor zover dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting leiden.

Het benaderen van een minderjarige voor seksuele doeleinden is een minderjarige jonger dan zestien jaar voorstellen om hem of haar te ontmoeten met de bedoeling om een misdrijf te plegen bepaald in dit hoofdstuk.

Het misdrijf bestaat ongeacht het middel dat gebruikt is om de ontmoeting voor te stellen.

Het misdrijf bestaat alleen als het voorstel gevolgd is door handelingen die tot een dergelijke ontmoeting hebben geleid.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Dit misdrijf wordt bestraft met een straf van niveau 3.

Splits zinnen met al te veel gedachten op.
Vermijd naamwoordstijl en
tangconstructies